

Saajad:
Tuuletööstuste planeerijad ja arendajad

28.02.2026

Saatja:
Eesti Põlisrahvaste Koostöökogu

Avalik seisukoht - hoiatuskiri

Eestis ilma põlisrahvaste eelneva, vaba ja teadliku nõusolekuta teostatavate tuuletööstuste arendajatele

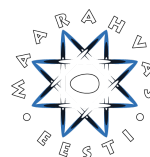
Eestis rahvusvahelise õiguse kohaselt enesemääramise teostanud ja Eesti Põlisrahvaste Koostöökogusse kuuluvate Maade põlisrahvaste esindajate otsusega saadetakse käesolev avalik hoiatuskiri tuuletööstustuste arendajatele, lobistidele ja vastavate planeeringutega seotud osapooltele.

1. Õiguslikud alused

Põlisrahvaste Koostöökogu tugineb Eestis elavate põlisrahvaste õiguste kaitsel järgmistele rahvusvahelistele õigusaktidele:

- ÜRO põhikiri 26.06.1945;
- ÜRO 10.12.1948 inimõiguste ülddeklaratsioonile;
- Euroopa 04.11.1950 inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonile;
- ÜRO Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni (ILO) 07.06.1989 konventsioonile nr 169 põlisrahvaste ja hõimurahvaste kohta;
- Århusi 26.06.1998 konventsioonile;
- ÜRO Peaassamblee 07.09.2007 põlisrahvaste õiguste deklaratsioonile (UNDRIP);
- Euroopa Liidu 01.12.2009 põhiõiguste hartale;
- Euroopa Nõukogu 15.05.2017 järelدustele põlisrahvaste kohta;
- Euroopa Parlamendi 03.07.2018 resolutsioonile maailma põlisrahvaste õiguste rikkumise, sh maa hõivamise kohta;
- Läänemaa, Virumaa, Saaremaa, Järvamaa, Pärnumaa ja Viljandimaa põlisrahvaste 2021-2025 enesemääramise manifestidele;
- Läänemaa, Virumaa, Saaremaa, Järvamaa, Pärnumaa ja Viljandimaa põlisrahvaste vastastikustele tunnustuskirjadele.

Nimetatud õigusaktidest tuleneb põlisrahvaste **vaba, eelneva ja teadliku nõusoleku põhimõte (FPIC – Free, Prior and Informed Consent)**, mis on kohustuslik eeltingimus enne mis tahes projekti heakskiitmist, mis mõjutab põlisrahvaste elukeskkonda, maid, territooriume, loodusvarasid, kultuuriruumi või elulaadi.

UNDRIP artikkel 32 sätestab selgesõnaliselt, et riigid peavad konsulteerima ja tegema heas usus koostööd asjaomaste põlisrahvastega nende esindusasutuste kaudu, et saada nende vaba ja teadlik nõusolek enne projektide heakskiitmist, eriti kui on tegemist nende mineraalide, vee ja muude loodusvarade kasutusele võtmisega.

2. Hoiatuskirja eesmärgid

Käesoleva hoiatuskirja eesmärk on selle kirja saajaid teavitada, et tuuletööstuste kavandamine ja rajamine põlisrahvaste asualadele, mis toimub ilma põlisrahvaste eelneva, vaba ja teadliku nõusolekuta (FPIC), on lubamatu ning kujutab endast põlisrahvaste õiguste räiget rikkumist.

FPIC puudumisel on teie senised tuuletööstustega seotud tegevused rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud põhimõtete, sealhulgas enesemääramisõiguse, maa- ja loodusvarade kasutamise õiguse ning kultuurilise jätkusuutlikkuse õiguse tahtliku rikkumisega.

Näitena on eriti taunitav ja põlisrahvaste õigusi eirav selle kirja saajatele korraldatav „ümarlauakoosolek“ Haljalas 03.03.2026, kus on kavas tuuletööstuse arendamise küsimusi arutada nn „väikese ringi“ formaadis, kaasates arendajaid, kohalikke omavalitsuste, ministeeriumite või muude haldusorganite esindajaid, kuid kaasamata Eestis elavate põlisrahvaste esindajaid. Selline tegevus välistab teadlikult ja tahtlikult nõuetekohase FPIC menetluse vajadust.

FPIC tähendab:

- põlisrahvaste varajast kaasamist enne otsuste tegemist;
- täielikku tehnilise, keskkonna- ja finantsteabe avalikustamist;
- piisavat aega kogukondlikeks otsustusprotsessideks;
- kaasamist ka otsustusprotsessidesse, kus kujundatakse strateegilisi valikuid;
- õigust nõusolekust keelduda.

Rõhutame, et:

- teavitamine ei ole nõusolek;
- formaalne avalik väljapanek ei ole nõusolek;
- üksikisikute või mittetäieliku esindatusega gruppide kaasamine ei ole nõusolek;
- kohaliku omavalitsuse otsus ei saa asendada põlisrahva kollektiivset nõusolekut;
- tagantjärele informeerimine või juba tehtud otsuste „tutvustamine“ ei vasta FPIC standardile.

Põlisrahvaste eelneva, vaba ja teadliku nõusoleku (FPIC) nõudega mitteamestamine tähendab rahvusvaheliste kokkulepete rikkumist.

FPIC peab olema:

- **eelnev** – enne mis tahes strateegiliste, ruumiliste või investeerimisotsuste tegemist;
- **vaba** – ilma surveta, mõjutamiseta, killustamispoliitikata või majandusliku sunduseta;
- **teadlik** – tuginedes täielikule, arusaadavale ja sõltumatult kontrollitavale informatsioonile kõigi mõjude kohta;
- **nõusolek** – ei ole teavitamine või konsultatsioon, vaid sisuline õigus keelduda.

Kuni põlisrahvalt sellist nõusolekut ei ole saadud, ei oma ükski tuuletööstustega seotud haldusakt, leping, planeering, uuring ega poliitiline kokkulepe põlisrahvaste õiguste suhtes legitiimsust ning need on vaidlustatavad nii siseriiklikult kui rahvusvaheliselt.

Lisaks märgime, et tuuletööstuse arendamine ei saa toimuda põlisrahvaste õiguste arvelt. Rahvusvahelises õiguses ei ole olemas erandit, mis võimaldaks FPIC põhimõtte eiramist infrastruktuuri- või energiaprojektide puhul. Seetõttu käsitleme kõiki tuuletööstusega seotud tegevusi, mis on algatatud või läbi viidud FPIC puudumisel, õigusrikkumisena ning jätame endale õiguse kasutada kõiki võimalusi enda õiguste kaitseks.

3. Tuuletööstuse negatiivsed mõjud

Tuuletööstused ei ole pelgalt tehnilised energiarajatised. Nende rajamine toob kaasa:

- ulatusliku maastiku muutuse;
- elanikkonna tervisekahjud
- traditsioonilise maakasutuse piiramise;
- müra- ja visuaalse koormuse;
- mõju põhjaveele ja pinnasele;
- lindude ja loomastiku elupaikade hävimise;
- kultuurmaastike ja vaimsete pärandpaikade kahjustamise;
- pikaajalise tööstusliku kasutuskooormuse põlisrahvaste territooriumitel;

Sellised mõjud puudutavad otseselt põlisrahvaste õigust säilitada oma vaimne side maaga (UNDRIP art 25), õigust oma maadele ja territooriumitele (art 26) ning õigust keskkonna kaitsele (art 29).

4. Põlisrahvaste õiguste tunnustamiseks ja kaitseks nõuame:

- Kõikide tuuletööstuse kavandamise menetluste viivitamatut peatamist piirkondades, kus põlisrahvaste eelnevat, vaba ja teadlikku nõusolekut ei ole saadud.
- Struktureeritud, ametlikku ja dokumenteeritud konsultatsiooni mehhanismi loomist Põlisrahvaste Koostöökogu ja EVT Põlisrahvaste SA-ga.
- Looduskeskkonda mõjutavate otsuste tegemisel, s.h. menetlustes, tehakse sisulist ja arvestavat koostööd põlisrahvaste esindajatega.
- Otsuste langetamisel, s.h. menetlustes, lähtutakse vaba, eelneva ja teadliku nõusoleku olemasolust.

5. Õiguskaitse ja vastutus

Teatame, et juhul kui tuuletööstuse arendustegevus jätkub ilma põlisrahvaste eelneva, vaba ja teadliku nõusolekuta, alustab põlisrahvaste esindusasutusena toimiv EVT Põlisrahvaste SA meie õiguste kaitseks vajalikke toiminguid. Põlisrahvaste Koostöökogu volitab Sihtasutust tuvastama rikkumised ja tõendama rikkumiste iseloomu, kaasa arvatud üksikjuhud, millega rikutakse põlisrahvaste kollegiaalseid õigusi või nende üksikliikmete õigusi ning rikkumistega seotud isikuid, isikute gruppe, ametiasutusi, ameteid, asutusi ja ettevõtteid. Eraldi pöörame tähelepanu rikkumistele, milles väidetakse, et tegutsetud on vastavalt seadustele.

Tugineme oma seisukohtades põlisrahvaste õigustele, sealhulgas inimõiguste kaitse vajadusele. Inimõiguste vastaseid kuritegusid käsitletakse rahvusvahelise õiguse alusel, vaatamata sellele, kas Eesti Vabariigi seadused neid sätestavad või mitte. Inimõiguste rikkumise toime pannud inimestel ja asutustel lasub isikuline vastutus, vaatamata nende ametiseisundile või volitustele.

Kõik isikud, sh ametnikud, KOV juhid, arendajad, konsultandid ja otsustusprotsessides osalenud eksperdid, kes on teadlikult jätkanud tuuletööstuste rajamist põlisrahvaste Maadele, ilma põlisrahvaste eelneva, vaba ja teadliku nõusoleku (FPIC) põhimõtet järgimata, saavad olema nimeliselt fikseeritud võimalikes menetlustes.

Tuletame meelde, et rahvusvahelise õiguse rikkumine ei ole pelgalt institutsionaalne küsimus – teadlik ja tahtlik põlisrahvaste õiguste eiramine toob kaasa ka isikliku vastutuse.

6. Kokkuvõtte

Tuuletööstuste kavandamine ja rajamine põlisrahvaste asualadele, mis toimub ilma põlisrahvaste eelneva, vaba ja teadliku nõusolekuta (FPIC), on lubamatu ning kujutab endast põlisrahvaste õiguste rääget rikkumist.

Põlisrahvaste Koostöökogu toetab tasakaalustatud ja jätkusuutlikku energiapoliitikat, mis tagab looduskeskkonna säilimise ning põlisrahvaste traditsioonilise eluviisi jätkumise.

Põlisrahvaste Maadel puudub tuuletööstuse arenduste legitiimsus ilma asjaomase põlisrahva eelneva, vaba ja teadliku nõusolekuta.

Kinnitatud Põlisrahvaste Koostöökogu 28.02.2026 koosolekul

Eesti Põlisrahvaste Koostöökogu liikmesmaade Läänemaa, Virumaa, Saaremaa, Järvamaa, Pärnumaa ja Viljandimaa ühise esindusasutusena toimib suhtluses EVT Põlisrahvaste SA, kontakt evtpsa@maarahvas.ee

Rando Pajula
EVT Põlisrahvaste SA, juhatuse liige

